

GROND VOOR VOEDSEL

1. DE SITUATIE VAN LANDBOUWGROND IN VLAANDEREN

A. GROND IN VLAANDEREN

- Sinds 2000 daalde het aantal landbouwbedrijven met meer dan 40 % en steeg de gemiddelde oppervlakte van het bedrijf met 60 %.
- Het ruimtebeslag in Vlaanderen bedraagt 33 % en 14 % van Vlaanderen is verhard.
- Iedere dag neemt het ruimtebeslag toe met 7 ha.
- Tussen 2013 en 2018 steeg de prijs van landbouwgrond in Vlaanderen met 35 %.
- 15% van het agrarisch gebied wordt niet agrarisch benut.

B. ZONDER TOEGANG TOT GROND GEEN DUURZAME LANDBOUW

Mondiale voedselsystemen worden vandaag gedomineerd door de agro-industrie die steeds meer terrein wint. Dit leidt tot concentratie van grond in handen van investeerders en de marginalisering van kleine voedselproducenten. Tienduizenden landbouwers verdwijnen ieder jaar. Het huidige voedselsysteem vormt een bedreiging voor de verwezenlijking van het recht op voedsel voor burgers en voldoet niet aan de eisen van de samenleving voor gezond, duurzaam en toegankelijk voedsel dat bijdraagt aan de creatie van werk en lokale economische activiteit.

De moeilijke toegang tot landbouwgrond voor boer·inn·en vormt één van de belangrijkste belemmeringen voor het behoud en de verdere ontwikkeling van duurzame en lokale voedselproductie.

Bovendien maakt de moeilijke toegang tot grond en de hoge prijzen de overname van boerderijen door nieuwe landbouwers bijna onmogelijk (zowel intra-familiaal als extern).

C. DE HUIDIGE OBSTAKELS VOOR TOEGANG TOT GROND

- De daling van de voor landbouw bestemde en gebruikte landbouwgrond ten gunste van andere sectoren en private doeleinden. Het ruimtebeslag neemt snel toe net zoals de verpaarding en vertuining en niet agrarische economische activiteiten op landbouwgrond.
- Daling van oppervlakte verpachte grond: grond die vrijkomt van pacht wordt via korte termijn contracten of seizoenspacht (cultuurcontracten) verhuurd. Hierbij zien we de opkomst van nieuwe intermediaire bedrijven, beheersvennootschappen of -maatschappijen die zich tussen eigenaar en landbouwer plaatsen. Of er wordt gekozen om de grond te verhuren voor andere doeleinden die meer winst opleveren (zie puntje hierboven).

- Een steeds groter aandeel van het beschikbare landbouwareaal gaat naar landbouwproductie ten behoeve van export (bijvoorbeeld aardappelen), biobrandstoffen en voedergewassen voor intensieve veeteelt (gras, mais, gerst).
- Moeilijke overdracht tussen generaties omwille van de hoge prijzen en de financialisering van rechten (toeslagrechten, Nerdrechten enz). Boer-inn-en die met pensioen gaan laten hun gronden niet los omwille van subsidies (GLB en MAP) en voordelige onderpacht.
- Gebrek aan transparantie op de grondmarkt (huur en verkoop) van landbouwgrond en toepassing van niet legale praktijken (bedragen onder de tafel). Dit bevoordeelt mensen met betere connecties of meer koopkracht.
- Sterke prijsstijging van landbouwgrond. De gebruikswaarde staat niet in verhouding met de marktwaarde van grond en te lage inkomsten voor boeren.
- Stijgende concentratie van grond en de stijgende gemiddelde oppervlakte van landbouwbedrijven wat leidt tot een machtsconcentratie op de grondmarkt.
- Financialisering van de grondmarkt: nieuwe actoren, zoals industriële investeerders (banken, landbouwvennootschappen, pensioenfondsen) zien in grond een veilige en renderende belegging of bedrijven speculeren op een mogelijke bestemmingswijziging met grote financiële meerwaarde.
- Privatisering van publieke gronden die ingezet hadden kunnen worden voor het promoten van lokale duurzame landbouw.

2. POLITIEKE POSITIE

Om duurzame voedselproductie en voedselsovereiniteit in de toekomst te garanderen is het de taak van de overheid om vandaag een klimaat te scheppen waarbinnen de boerenlandbouw gestimuleerd wordt. Onder boerenlandbouw verstaan we landbouw die eerlijke verloning garandeert. Zorgt voor een leefbare omgeving van mens, dier, plant, boer en natuur. Autonomie van grond, zaad, mest, technologie, infrastructuur en landbouwproducten worden gegarandeerd. Voedsel dat geproduceerd wordt door autonome-solidaire bedrijven, de productie is zowel gericht op de markt als op de instandhouding van het bedrijf en de familie of coöperatieve groep. Deze bedrijven, coöperaties en niet-commerciële verenigingen zorgen samen voor gezond, lokaal en streekeigen voedsel, dat

ze beschouwen als een recht voor iedereen. De boerenlandbouw is verwant met agro-ecologie en zet de klemtoon op de toepassing van ecologische principes in de landbouw en de hele voedselketen, consumenten inclusief.

Een fundamenteel element in de verdere ontwikkeling van de boerenlandbouw en het garanderen van duurzame en sociale voedselproductie is toegang tot grond voor boer-inn-en.

Bovendien is toegang tot grond voor boer-inn-en een mensenrecht zoals staat ingeschreven in artikel 17 van de verklaring voor de rechten van Boer-inn-en en andere op het platteland werkzame personen. Dit artikel stelt onder andere dat Staten verplicht zijn om maatregelen te nemen met het oog op een brede en gelijkwaardige toegang tot grond en een beperking van een buitensporige concentratie en controle van de grond.

Het officiële document, 73/165, United Nations Declaration on the Rights of Peasants and Other People Working in Rural Areas kan je terug vinden via deze link: <https://undocs.org/en/A/RES/73/165>.

De vertaling naar het Nederlands kan je vinden op deze link: <http://toekomstboeren.nl/peasant-rights-declaration/>

Wij identificeren verschillende maatregelen die nodig zijn om de voornaamste belemmeringen voor toegang tot grond weg te werken. Deze maatregelen kunnen we groeperen onder 4 pijlers:

A. STRENGERE RUIMTELIJKE ORDENING

Grond die vandaag voor landbouw gebruikt wordt moet als landbouwgrond behouden blijven. In 2018 werd 618.965 ha benut als landbouwgrond. Deze grond moet behouden blijven.

Toch kijken we met een open blik naar de vraag voor meer natuurgebied. We willen af van de tweespalt tussen landbouw en natuur en zijn voorstander van een combinatie. Natuurgebied kan dus enkel gecreëerd worden op landbouwgrond indien landbouwactiviteiten geïntegreerd worden. (Ook een agro-ecologische landbouw met een hoge gewas- en dierrotatie in combinatie met een lage energie-input kan er voor zorgen dan we in staat zijn om de Vlaamse bevolking integraal te voeden.) Hiervoor is constructief overleg met boerenorganisaties essentieel.

Ook het gebruik van landbouwgrond moet beter gecontroleerd worden en het oneigenlijk gebruik moet worden tegengegaan. Er moet een wettelijk kader worden gecreëerd waarbij men landbouwgrond kan opeisen om ze van oneigenlijk gebruik terug naar landbouwgebruik te brengen.

Speciale aandacht moet uitgaan naar hoeves die dreigen uit handen van landbouwers te geraken wegens stopzetting landbouwactiviteiten. Hoeves moeten maximaal behouden blijven voor landbouwgebruik. In geen geval kunnen de omliggende gronden met de hoeve verloren gaan. Hoeves waar de landbouwactiviteit geen plaats meer heeft moeten worden afgebroken.

Industrie-, woon- en kantoorgebouwen kunnen niet langer ten koste van landbouwgrond gebouwd worden. De betonstop dient uitgevoerd te worden.

B. REGULERING VAN DE GRONDMARKT

Er moet gewerkt worden aan meer transparantie op de grondmarkt door middel van de creatie van een grondtransactie-observatorium. Dit observatorium moet informatie verzamelen en publiek maken over de verkoopprijs, het perceel (gebouwen, al dan niet verpacht), type verkoper (particulier, publiek, bedrijf) en type aankoper.

Bovendien moet de functie van de huidige grondenbank worden uitgebreid van een vooral organiserende functie naar een regulerende functie.

Dit zou kunnen inhouden dat de grondenbank een voorkeursrecht kan inzetten of een transactie kan annuleren indien de transactie een gevaar vormt voor de vooraf bepaalde doelstellingen van het grondbeleid en de grondenbank. Deze doelstellingen moeten onder andere toegang voor jonge en startende landbouwers en een transitie naar duurzame en sociale landbouw en voedselsystemen bevatten.

C. HERVORMING VAN DE PACHTWET

De pachtwet is verouderd en moet herzien worden zodat pacht terug toegankelijk wordt voor (startende) landbouwers. De hervorming moet vertrekken van volgende uitgangspunten: landbouwgrond moet worden ingezet voor lokale voedselproductie en speciale aandacht moet gaan naar toegankelijkheid voor startende boer-inn-en. Bovendien moet er voldoende (loopbaan) zekerheid voor de boer-in worden gegarandeerd.

Het doorverpachten via cultuurcontracten aan hogere prijzen om de pachtwet te omzeilen moet worden tegengegaan. In plaats daarvan moet ruilpacht onder boer-inn-en gestimuleerd worden. Dit kan leiden tot meer samenwerking tussen boer-inn-en en is goed voor de biodiversiteit en de kwaliteit van de grond.

Door middel van extra fiscale stimulansen moeten pachtcontracten van lange duur worden aangemoedigd om meer zekerheid voor de boer-in te garanderen (loopbaanpacht).

Er dient een duidelijke regeling te worden uitgewerkt rond vaste pacht prijzen die rekening houden met zowel rentabiliteit voor de eigenaar als met de inkomsten-opbrengsten die op de grond geproduceerd worden. Lage officiële pachten met onwettelijke bij-betalingen dienen te worden tegengegaan.

D. BEHOUD VAN PUBLIEKE GRONDEN

Tussen 2014 en 2017 verkochten steden en gemeenten 3200 ha publieke grond, waaronder een groot deel landbouwgrond. We kunnen spreken van een uitverkoop. Hierdoor verliezen we belangrijke hefboomen voor duurzame voedselproductie en het reguleren van de grondmarkt.

In de eerste plaats moet er een moratorium komen op de verkoop van publieke gronden en moeten alle publieke eigendommen (Vlaams, steden, gemeenten, OCMW's en kerkfabrieken) in kaart worden gebracht en moet de informatie (ligging, al dan niet verpacht, gebouwen inbegrepen en eigenaar) publiekelijk toegankelijk zijn. De gronden moeten nadien worden ingezet om de transitie naar lokale, sociale en duurzame voedselproductie te stimuleren.

Boeren en burgers moeten geconsulteerd worden om te bepalen hoe de gronden worden ingezet om de maatschappelijke meerwaarde te maximaliseren. Dit binnen de krijtlijnen van het behoud van de landbouw-en voedselfunctie.

Het nieuwe systeem van recht van voorkeur moet correcter toegepast worden. In principe moet een overheid die gronden op de markt wil brengen, deze eerst aanbieden aan VLM voor het recht van voorkeur (niet te verwarren met recht van voorkoop).

Eigenaars moeten via sancties en/of stimulansen aangezet worden om hun grond te verpachten in plaats van te verhuren onder korte termijn contracten of voor niet agrarisch gebruik.

Beheersovereenkomsten in de vorm van kortdurende gebruiksovereenkomsten om de pachtwet te omzeilen moeten gestopt worden. De Pachtwet moet ook van toepassing zijn op natuurgronden. Beheer van natuurgronden dient zoveel mogelijk te worden uitgevoerd door boer.inn.en.

Het moet mogelijk worden om maatschappelijke clausules toe te voegen met criteria inzake duurzaamheid en/of werkgelegenheid voor de boer-in. Dit biedt de mogelijkheid om grond die nu niet verhuurd wordt vrij te maken op basis van goodwill van eigenaars.

Deze visienota werd opgesteld door Boerenforum

Met de steun van FIAN Belgium, Wervel en Climaxi

FIAN
BELGIUM

Mede ondertekend door

Oxfam-België, Werkgroep Natuurlijk Imkeren, Voedselteams, De Hongerige Stad, Boer'nBuurthuis-De Creeser, Mouvement d'Action Paysanne, Boeren en Buren, Solidagro, Landwijzer, Broederlijk Delen, Oost-West Centrum, Linked.Farm, Bioforum, Greenpeace België en Europese Coördinatie Via Campesina, Csa-Netwerk.

DE HONGERIGE STAD

Boer'nBuurthuis

GREENPEACE

Contact

<https://boerenforum.wordpress.com/>